

**Χαιρετισμός Υφυπουργού παρά τω Προέδρω
στο Συνέδριο THE ECONOMIST
INVESTMENT OPPORTUNITIES TO REIGNITE
THE CYPRIOT ECONOMY:
THE INTERNATIONAL PERSPECTIVE
Hilton Park - 04 Νοεμβρίου 2014**

Κυρίες και κύριοι,

Για 4 δεκαετίες η Κυπριακή οικονομία απολάμβανε υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης από το μέσο όρο της Ευρώπης. Υπερηφανευόμασταν ότι ακολουθούσαμε ένα επιτυχημένο μοντέλο ανάπτυξης που οδηγούσε σε σύγκλιση του βιοτικού μας επιπέδου με αυτό των ανεπτυγμένων χωρών. Αυτή ήταν η πεποίθηση μέχρι που αποδείχτηκε λάθος.

Κατά την άποψη μου, μετά το 1974, η οικονομία της Κύπρου χωρίζεται σε 4 κύριες περιόδους.

Η πρώτη, μεταξύ 1974 με 1988, με την οικονομία να σημειώνει μια εντυπωσιακή V-τύπου ανάκαμψη, οδηγούμενη κατά κύριο λόγο από τον τουρισμό, την ελαφρά βιομηχανία, αλλά και μεγάλα δημόσια έργα. Μέση ανάπτυξη 4.8% του ΑΕΠ.

Η δεύτερη, μεταξύ 1988-2004 ήταν η περίοδος εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο, την σύνδεση της Κυπριακής Λίρας με το Ευρωπαϊκό νόμισμα, αλλά και τη φούσκα του χρηματιστηρίου.

Ήταν η περίοδος που εδραιώνονταν οι επαγγελματικές υπηρεσίες και μεγάλωνε η εξάρτηση στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και στο δανεισμό. Η βιομηχανία, η γεωργία και οι άλλοι παραγωγικοί τομείς ακολούθησαν μια φθίνουσα πορεία. Μέσος όρος ανάπτυξης 4.4%.

Η τρίτη περίοδος, 2004-2008, με μέσο όρο ανάπτυξης 4.2%, που ήταν αποτέλεσμα κυρίως των χρηματοπιστωτικών και επαγγελματικών υπηρεσιών και του ξέφρενου ρυθμού των κατασκευών, με κύριο **χαρακτηριστικό τον υπερβολικό δανεισμό.**

Η τέταρτη περίοδος, είναι αυτή που κλείνουμε φέτος. Άρχισε το 2009 με συρρίκνωση της οικονομίας κατά 1.9% ενώ το Μάρτιο του 2012 οι τράπεζες ανακοίνωσαν σημαντικές απώλειες και το δημόσιο χρέος να είχε ήδη εκτροχιαστεί. Το τι ακολούθησε μέχρι σήμερα είναι καλά γνωστό. Από το 2009 μέχρι σήμερα η οικονομία συρρικνώθηκε κατά 10% περίπου.

Αυτή η μη-βιωσιμότητα του οικονομικού μας μοντέλου, που οδήγησε και στην οικονομική κατάρρευση, οφείλεται πιστεύω σε δύο κύρια χαρακτηριστικά:

1. Τη «**Μη ισόρροπη ανάπτυξη**». Αφήσαμε να συρρικνωθούν ή να εξαφανιστούν σημαντικοί παραγωγικοί τομείς της οικονομικής δραστηριότητας και δημιουργήσαμε **εξάρτηση** σε λίγους μόνο τομείς όπως οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, οι κατασκευές, και ο τουρισμός ο οποίος και αυτός

πλέον αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα ανταγωνιστικότητας.

Μια **κακή εξάρτηση** που άφησε την οικονομία ευάλωτη και εκτεθειμένη. Τόσο σε εξωτερικές και **εισαγόμενες κρίσεις**, αλλά **κατά κύριο λόγο, στις κακές, εγκληματικές θα έλεγα, πολιτικές μεγάλων συστημικών οργανισμών, και ιδιαίτερα των τραπεζών.**

2. Στη ψηλή δημόσια και ιδιωτική κατανάλωση, η οποία όμως δεν ήταν το αποτέλεσμα δημιουργίας πραγματικών εισοδημάτων. Ήταν το αποτέλεσμα του **υπερβολικά υψηλού δανεισμού, δημόσιου και ιδιωτικού**, ο οποίος δημιούργησε μια επίπλαστα υψηλή αλλά εφήμερη **ζήτηση**.

Ως αποτέλεσμα τα δημόσια οικονομικά εκτροχιάστηκαν και η Κύπρος αποκλείστηκε από τις αγορές. Το **ιδιωτικό χρέος** στην ξεπέρασε το 300% του ΑΕΠ και έγινε το υψηλότερο στην Ε.Ε Φτάσαμε λοιπόν στο σημείο που η δυνατότητα αποπληρωμής του χρέους κατέστη μικρότερη από το χρέος, και έφτασε η ώρα να πληρώσουμε το λογαριασμό.

Μετά τα οικονομικά συντρίμια του 2013, η πολιτική της κυβέρνησης επικεντρώθηκε σε δύο κύριους πυλώνες:

1. Στη διόρθωση και βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών, και
2. Στην εξυγίανση, του εν πολλοίς καταστραμμένου τραπεζικού τομέα.

Στους δύο αυτούς ζωτικούς τομείς για κάθε υγιή οικονομία έγιναν πολύ μεγάλα βήματα προόδου, για να μπορούμε σήμερα να πούμε με ασφάλεια ότι, όχι μόνο σταματήσαμε τη διαρκή κατρακύλα αλλά είμαστε στην ανάκαμψη. Ότι τακτοποιήσαμε πολλούς από τους λογαριασμούς μας με το παρελθόν και ότι περνάμε σε μια άλλη εποχή:

Στην πέμπτη περίοδο της Κυπριακής οικονομίας.

Από φέτος όμως, **η μεγάλη πρόκληση είναι άλλη**. Αν η νέα αυτή περίοδος ανάπτυξης που αρχίζει, θα είναι περίοδος ανάπτυξης που θα διαρκέσει. **Που δεν θα δημιουργεί φούσκες και δεν θα βασίζεται στα δανεικά.**

Οφείλουμε να θεραπεύσουμε τις αιτίες της κρίσης και όχι να αντιμετωπίσουμε τα συμπτώματά της. Και για να πετύχουμε, πρέπει να ενώσουμε τους δύο αυτούς, αναμορφωμένους πυλώνες της οικονομίας, **με ένα τρίτο θεμέλιο λίθο:**

Τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς. Γιατί η αγορά είναι η «μηχανή» που **δημιουργεί τα πραγματικά εισοδήματα και τις θέσεις εργασίας**. Που κάνει μια χώρα ελκυστική σε επενδύσεις.

Και αν είναι μια **κριτική** που οφείλουμε να κάνουμε ως κράτος, είναι ότι διαχρονικά αγνοήσαμε αυτό τον τρίτο πυλώνα και θεωρούσαμε ότι η αναπτυξιακή πολιτική είναι μόνο **οι επιδοτήσεις** και τα **δημόσια έργα**. Σε αυτά ξοδεύαμε αλόγιστα τα λεφτά των φορολογουμένων, δημιουργώντας **κρατικοδίαιτες εταιρείες, εξαρτήσεις και αναποτελεσματικότητα**.

Παράλληλα, **δημιουργήσαμε ένα κρατισμό που έφερε μεγάλες αντι-αναπτυξιακές αγκυλώσεις**. Δημιουργήσαμε ένα υδροκέφαλο κράτος, περνούσαμε συνεχώς νομοθεσίες, θεσμοθετούσαμε πολύπλοκες διαδικασίες, δημιουργούσαμε πολλαπλά κέντρα εξουσίας, αρχές, επιτροπές, με θύματα το επιχειρείν, τις επενδύσεις, και τη διαφάνεια. Το πραγματικό θύμα ήταν το κοινωνικό σύνολο.

Αυτό δίδει μια **καλή εξήγηση γιατί η Κύπρος δεν μπόρεσε** να δημιουργήσει σημαντικό αριθμό θέσεων εργασίας **στους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας**. Γιατί η οικονομία στηρίζεται αποκλειστικά στις εισαγωγές για να ικανοποιήσει τις ανάγκες της, κατέχοντας και το αρνητικό ρεκόρ του μεγαλύτερου εμπορικού ελλείμματος στην Ε.Ε. Μια πηγή **συνεχούς**

μακροοικονομικής αστάθειας αλλά και **δείκτης της μη βιωσιμότητας της ανάπτυξης.**

Έφτασε λοιπόν η ώρα να προβούμε σε **μεταρρυθμίσεις.**

Που θα ενισχύσουν τους παραδοσιακούς τομείς, αλλά και θα δημιουργήσουν δραστηριότητα και σε νέους τομείς της οικονομίας.

Που μετά την ανακοπή της κατρακύλας των δημόσιων οικονομικών, του τραπεζικού τομέα και των αξιολογήσεων, θα οδηγήσει και στην ανακοπή της κατρακύλας των δεικτών ανταγωνιστικότητας της χώρας.

Η κυβερνητική προσπάθεια στρέφεται πλέον σε αυτή την κατεύθυνση. **Στο Σχεδιασμό ενός νέου αναπτυξιακού μοντέλου, στα πλαίσια μιας ευρείας διοικητικής μεταρρύθμισης.**

Είναι γι' αυτόν ακριβώς το λόγο που η μεταρρύθμιση της Δημόσιας Διοίκησης και η δημιουργία μιας ευρείας αναπτυξιακής στρατηγικής **τίθενται κάτω από τη θεσμική ομπρέλα και την πολιτική εποπτεία της Προεδρίας.** Γιατί είναι **ύψιστης σημασίας οριζόντιες πολιτικές,** οι οποίες για να επιτύχουν χρειάζονται μια δυνατή και οριζόντια επιτελική εποπτεία.

Έχουμε ήδη αρχίσει να κτίζουμε το «**μεταρρυθμιστικό οδικό χάρτη**» για τη νέα οικονομία που θέλουμε να κτίσουμε. Ένα πλαίσιο με συγκεκριμένες βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες αλλά και μακροπρόθεσμες πολιτικές όπως:

- Τη διενέργεια μιας μεγάλης, επιστημονικής μελέτης από διεθνείς οίκους για το νέο αναπτυξιακό μοντέλο της χώρας που θα δείχνει τις προοπτικές της Κύπρου τα επόμενα 10 με 20 χρόνια. Ένα σχέδιο νήσου για το **τι Κύπρο θέλουμε**, αλλά και **πώς μπορούμε να την επιτύχουμε**. Για το ποιους τομείς οφείλουμε να εκμεταλλευτούμε αλλά και πως.
- Νέο επενδυτικό νόμο, απλούστευση διαδικασιών, και νομοθεσιών, υιοθέτηση ενός συστήματος «**ενιαίας αδειοδοτικής διαδικασίας**». Ένα εκσυγχρονισμό του όλου συστήματος που διέπει την αδειοδότηση και λειτουργία των επιχειρήσεων και των νέων επενδύσεων. Πολλοί από τους υφιστάμενους κανονισμούς, ελέγχους και άδειες, **δεν προσφέρουν τίποτα στο κοινωνικό σύνολο**. Θα πρέπει να καταργηθούν. Θα πρέπει να εξαλείψουμε ότι είναι αντιαναπτυξιακό.
- Δημιουργία πλαισίου για συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας οι οποίοι έχουν προοπτική, αλλά η θεσμική ανυπαρξία, δεν τους δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης.

- Επανεξέταση του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας, αλλά και **χρησιμότητας** οργανισμών, αρχών, αλλά και των ίδιων των υπουργείων και των τμημάτων της κυβέρνησης.
- Εκσυγχρονισμός του τρόπου διαχείρισης του **ανθρώπινου δυναμικού** της Δημόσιας Υπηρεσίας.
- Νέο πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό, ο οποίος θα διέπεται από νοοτροπία «**θετικής ανάπτυξης**». Τη μελέτη εισαγωγής της έννοιας των masterplans.
- Αλλαγή του θεσμικού πλαισίου που διέπει τη στρατηγική αλλά και την υλοποίηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Ενός απαραίτητου για τον εκσυγχρονισμό τομέα, που η Κύπρος υστερεί κατά πολύ.
- Νέο πλαίσιο για τις ΜΜΕ. Αρχίζουμε με την προσπάθεια δημιουργίας Κέντρου Εξυπηρέτησης Επιχειρήσεων στα πρότυπα του ΚΕΠ.

Προχωρούμε λοιπόν, στο **«Κυπριακό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων» που δεν θα μας επιβάλλεται από έξω. Μιας διοικητικής μεταρρύθμισης που θα είναι πρώτιστα αναπτυξιακή.**

Που θα δώσει στην Κύπρο την ευκαιρία να εκμεταλλευτεί επιτέλους, όχι μόνο φραστικά, αλλά και πρακτικά τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα. Γιατί η Κύπρος, ξεκινά από ένα υψηλό επίπεδο, αλλά δεν είναι μια κορεσμένη αγορά. Με δεδομένη την μικρή ή μηδενική δραστηριότητα σε πολλούς τομείς που εμπίπτουν στα στρατηγικά πλεονεκτήματα της χώρας, η Κύπρος πιστεύω **έχει την προοπτική ανάπτυξης που έχει μια αναδυόμενη οικονομία.**

Ο δρόμος δεν είναι ούτε εύκολος, ούτε αυτόματος. Όλα θα γίνουν σταδιακά και προσεκτικά. Θα πρέπει να μεταρρυθμιστούν τα αναχρονιστικά σημεία ενός συστήματος μισού αιώνα. Απαιτείται εμπειρογνωμοσύνη και υπομονή.

Βρισκόμαστε όμως σε προχωρημένο στάδιο στο σχεδιασμό αυτού του νέου οδικού χάρτη για την ανάπτυξη και αυτή είναι η **μεγάλη πρόκληση που ονομάζουμε Διοικητική και Αναπτυξιακή Μεταρρύθμιση.**

Γιατί η ανάπτυξη, η βιώσιμη ανάπτυξη, μπορεί να προκύψει με βεβαιότητα, αν τηρήσουμε με πειθαρχία και όχι λαϊκισμό, ένα βασικό κανόνα. Ότι θα εμβαθύνουμε σε ένα πραγματικά δικό μας, Κυπριακό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων. Και αυτή πλέον είναι η προτεραιότητα της Κυβέρνησης.